

'Kroniek'

*Mededelingen
Oudheidkundige Kring
Voorst*

*25e jaargang nr. 4
2002*

Oudheidkundige Kring Voorst
(opgericht 18 december 1975)

Dagelijks bestuur

Voorzitter:

G.J. Oolman, Oolmansweg 5, 7384 ST Wilp, tel. (055) 323 12 44

Secretaris:

J.A. Roosenschoon, Rozendaalseweg 11, 7396 BB Terwolde, tel. (0571) 29 17 41

Penningmeester/ledenadministratie:

M. Niemeijer, Schoolstraat 31, 7383 CC Voorst, tel. (0575) 50 14 99

Leden:

R. Egberts, Verdijkstraat 7, 7391 SJ Twello, tel. (0571) 27 44 49

J. Groenenberg, Hietweideweg 30, 7391 XX Twello, tel. (0571) 27 60 37

Mr. J.H. Hermsen, Rozenhoflaan 10, 7201 AV Zutphen, tel. (0575) 51 52 48

J. Lubberts, Kon. Wilhelminastraat 10, 7396 AD Terwolde, tel. (0571) 29 17 60

G.B.J. Reinders, Wijkseweg 32a, 7396 BD Terwolde, tel. (0571) 27 43 32

J.A.M. Schutte-Geurtsen, P. Heinstraat 15, 7391 WK Twello, tel. (0571) 27 37 01

De contributie bedraagt € 14,= per persoon. Voor gehuwden of samenwonenden op hetzelfde post-adres € 16,50. Gironummer 16 64 122. Rabobank, rekeningnummer 36.28.09.267.

Voor het aan- en afmelden van het lidmaatschap en het doorgeven van adreswijzigingen kunt u contact opnemen met de penningmeester (zie boven).

Kroniek

Kroniek is het mededelingenblad van de Oudheidkundige Kring Voorst en verschijnt vier keer per jaar. Het wordt gratis toegezonden aan de leden van de Oudheidkundige Kring Voorst en is in beperkte aantallen à € 3,00 te koop bij het VVV-kantoor in Twello en boekhandel Oonk in Twello. Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de redactie en de auteurs.

Redactie-adres: H. Kleinjan, Langestraat 51, 7419 AR Deventer, tel. (0570) 641 648,

e-mail: "kroniek@email.com".

Werkruimte Oudheidkundige Kring Voorst

Stationsstraat 59a

7391 EJ Twello

tel. (0571) 27 70 90

Geopend op dinsdag en woensdag van 9.00 tot 16.00 uur en op donderdagavond van 19.00 tot 21.00 uur.

ISSN 1384-8682

Kroniek 2002-4

Kroniek

December 2002, 25e jaargang nr. 4

Inhoud

	Blz.
De kadastrale atlas komt uit!	2
Van de redactie	3
Van de bestuurstafel	J. Roosenschoon 3
Oproepen	4
De archieven van verenigingen in de gemeente Voorst	L. Sevenster en G. Sevenster-Kieviet 5
Begroting OKV 2003	M. Niemeijer 7
Het Lage Kampje in Terwolde	J. Lubberts 8
Detectorvondsten van de Wilpse Dijk	P. van Dijk 15
Zendijk & Zonen en Twellosche Exportslagerij	J. Groenenberg 18
Gewone aparte dingen	L. Sevenster en G. Sevenster-Kieviet 20
Portugeesjes	J. Roosenschoon 21
Regionale geschiedenis en het internet	J. Groenenberg 24
Verdwenen beroepen	G. Groenewold 27
Reactie oproep "Juffrouw Jansen"	30
Uit de bladen	J. Roosenschoon 31

Foto omslag

Mevrouw Kutschruiter-Havekes in 1962 bezig met het schoonboenen van de melkbussen (zie "Gewone aparte dingen" op pag. 20).

Foto coll. mevr. Kutschruiter.

Tenzij anders vermeld komen alle foto's in deze Kroniek uit de collectie van de O.K.V.

***De Kroniek verschijnt vier keer per jaar:
in de maanden maart, juni, september en december.***

***Uiterste inleverdatum kopij voor de volgende Kroniek:
1 februari 2003***

De kadastrale atlas komt uit!

Het heeft een paar jaar geduurd, maar na de uitgave van de kadastrale atlas van het zuidelijke gedeelte van de gemeente Voorst komt in het voorjaar van 2003 het noordelijke gedeelte aan de beurt. Het gaat om het gebied Twello/Nijbroek, waar ook Teuge en Terwolde onder vallen. De kadastrale atlas is "een must" voor iedereen die zich interesseert voor de geschiedenis van dit gebied.

De kadastrale atlas bestaat uit twee tekstboekjes en 36 kaarten (minuutplans): 12 van Twello en 24 van Nijbroek. Het toont de situatie van 1832. In dat jaar werden voor het eerst alle gegevens van percelen grond vastgelegd. Het gaat daarbij voornamelijk om informatie over perceelsgrenzen, het soort grondgebruik (huizen, tuinen, akkers, weiden etc.) en eigenaarsgegevens.

Verder zijn er in de boekjes nog veel aanvullende gegevens te vinden. Zoals over de totstandkoming van de gemeentegrenzen, over de metingen die nodig waren, over soorten eigendom etc. Ook zijn er tabellen opgenomen over bijvoorbeeld bezitsverhoudingen en de grootte van eigendommen.

In totaal zijn er gegevens opgenomen over 2006 percelen in Twello en omgeving en maar liefst 4216 percelen in Nijbroek/Terwolde.

De schaal van de minuutplans is 1:1250 voor binnensteden en 1:5000 voor woeste gronden. De kaarten zijn verkleind afgedrukt op A3-formaat.

De zeer informatieve tekst van de boekjes is net als bij het zuidelijke gedeelte geschreven door H. Schut.

Voor degenen die nog niet bekend zijn met een kadastrale atlas bestaat de mogelijkheid om het eerste deel in onze werkruimte in te zien.

Het initiatief voor deze atlassen komt van de Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland 1832 die vanaf 1986 bezig is atlassen in de hele provincie Gelderland uit te brengen. Het is een samenwerking van o.a. het kadaster en het rijksarchief.

Voorintekenen

Om in het bezit te komen van deze atlas kunt u voorintekenen. De oplage wordt bepaald naar het aantal voorintekenaars, dus de voorraad zal na verschijning minimaal zijn. De officiële voorintekenprijs is bepaald op € 55. Daarna zal de atlas € 60 kosten. Als lid van de OKV kunt u dankzij sponsoring door het Waterschap Oost-Veluwe, Bieze Makelaardij O.G. en Van Drimmelen en Noordman notarissen, voor slechts € 45 intekenen. Het formaat van de portefeuille waarin de kaarten en boekjes zitten is A4. Ook A3 (de kaarten zijn dan ongevouwen) is mogelijk voor € 13 extra.

U kunt voorintekenen bij J. Roosenschoon, Rozendaalseweg 11, 7396 BB, tel. (0571) 29 17 41, of bij onze werkruimte aan de Stationsstraat. Geef daarbij op of u uw naam in de atlas vermeld wilt hebben en of u de atlas straks af komt halen of dat u hem tegen extra kosten toegestuurd wilt krijgen.

Van de redactie

Op de pagina hiernaast staat niet zoals u gewend bent een lezing of een andere OKV-activiteit aangekondigd, maar vestigen we uw aandacht op een nieuw boek. We verwachten dat veel historisch geïnteresseerden belangstelling zullen hebben voor de kadastrale atlas van het noordelijk deel van de gemeente Voorst. Over de inhoud van de atlas en hoe u voor een gereduceerd tarief kunt aanschaffen, leest u hiernaast meer.

Verder komt u in deze laatste Kroniek van het jaar de begroting voor het komende jaar tegen.

Hoe actuele ontwikkelingen op het gebied van woningbouw en dijkverbetering aanleiding kunnen zijn tot een geschiedkun-

dig verhaal, leest u in de bijdragen van Jan Lubberts over Het Lage Kampje in Terwolde en van Paul van Dijk in "Detectorvondsten van de Wilpse Dijk".

Jan Groenenberg probeert stamboomonderzoekers over de drempel van het internet te helpen en Gerrie Groenewold beschrijft de verdwenen beroepen melboer en groenteboer.

Tot slot is het aardig om te zien hoe een artikel in een vorige Kroniek kan leiden tot reacties of weer nieuwe artikelen.

Vindt u dat ook en wilt u reageren op een verhaal in deze Kroniek? Pak dan de pen, de telefoon of uw PC en reageer! Het redactieadres staat voorin de Kroniek.

Van de bestuurstafel

door J. Roosenschoon

Zoals u in de vorige Kroniek heeft kunnen lezen heeft het bestuur van zich laten horen in de discussie over de toekomst van de Stedendriehoek. De OKV heeft naar voren gebracht dat problemen die in de omliggende grote steden spelen niet vooral ten laste moeten komen van de landelijke partner'gemeente Voorst. Vreemd is hierbij ook dat de andere landelijke 'partner', gemeente Gorssel, helemaal niet belast wordt. Verder vindt het bestuur de richting waarop deze steden volgens deze nota zouden moeten groeien historisch gezien niet logisch. Deventer hoort immers van oudsher veel meer bij Salland, Zutphen bij

De Graafschap en Apeldoorn bij De Veluwe. Deze nota is wat dat betreft een breuk met de ruimtelijk-historische ontwikkeling. Bovendien, zo luidt het standpunt van de OKV, wordt door de stedelijke ambities het oorspronkelijk karakter van de landelijke gemeente Voorst beschadigd. De beoogde bebouwing van enk- en IJsselstroomgebieden en van landgoedperiferieën offert de historisch bepaalde identiteit van het gebied op. De aantasting van het woon- en leefklimaat wordt in de OKV-reactie ook kort aangestipt.

Twee leden van onze vereniging zijn de

afgelopen maand op een heel bijzondere wijze in het zonnetje gezet. Tijdens de receptie van Voorster Belang is Gerrie Groenewold koninklijk onderscheiden. 25 jaar lang was zij de gedreven voorzitter van deze 75-jarige vereniging. Zij kreeg veel lof toegezwaaid, onder andere van OKV-voorzitter Jan Oolman. Zij was immers ook de grote gangmaker van het fotoboek *Zicht op Voorst* dat tijdens de receptie verscheen. Het eerste exemplaar van dit prachtige

Oproepen

1. *Vrijwilligers voor werkgroep Inventarisatie Begraafplaatsen*

De werkgroep 'Inventarisatie Begraafplaatsen' ligt een beetje stil. De groep heeft hoognodig wat aanvulling nodig van enthousiastelingen die gewapend met pen, papier en een fototoestel zich één zaterdagochtend in de maand willen buigen over oude grafstenen. Door steen voor steen alle begraafplaatsen in de gemeente in kaart te brengen komt er een overzicht van alle grafmonumenten met versierselen en opschriften. Dit is cultuurhistorisch van belang en ook interessant voor mensen die genealogisch onderzoek doen. Functie-eisen: interesse, een thermoskan en het bezit van een krukje. Meer informatie kan bij Jan Groenenberg, tel. (0571) 27 60 37, verkregen worden.

2. *Vrijwilligers voor archiefwerk*

De OKV maakt zich er sterk voor dat verenigingen, ondernemingen en interessante particulieren zuinig met hun historische

boek met meer dan 800 foto's, reikte Oolman uit aan Herman ten Hove. Hij is de vraagbaak in Voorst op het gebied van het verleden en was ook één van de oprichters van de OKV. Het bestuur vond dit dan ook een hele mooie gelegenheid om Herman ten Hove tot erelid van de vereniging te benoemen. Dat het boek *Zicht op Voorst* zeer de moeite waard is, blijkt uit de verkoop: het boek is al uitverkocht!

gegevens en archieven omgaan. Soms bewaren bestuurders zelf hun archieven op een verantwoorde manier, maar meestal worden 'de kartonnen dozen met oude papieren' als lastige rommel gezien. Om te voorkomen dat deze dozen met het oud papier worden meegegeven wil de OKV stimuleren dat bijv. verenigingen of ondernemingen hun archieven in bewaring geven bij het gemeente-archief. (Hierbij kan men overigens zelf eigenaar blijven, dus zelf de zeggenschap erover blijven houden.) We zoeken een aantal vrijwilligers die hiermee aan de slag willen gaan. In nauw contact met Annemarie Geerts, de gemeentearchivaris, gaan deze vrijwilligers archieven verwerven en opschonen zodat deze in het gemeentearchief onder goede omstandigheden bewaard kunnen worden en ook eventueel toegankelijk worden voor raadpleging door derden. U bepaalt zelf hoeveel tijd u er mee bezig wilt zijn; in onderling overleg worden de contactmomenten afgesproken.

3. *Vrijwilliger voor fotorubriek in Voorster Nieuws*

De heer Herman Huisman die wekelijks de fotorubriek "Uit het archief" op pagina 3 van het Voorster Nieuws vult, wil daarmee stoppen en zoekt een opvolger. Wie eerst meer wil weten over wat er precies bij komt kijken kan contact opnemen met de heer Huisman, tel. (0570) 61 12 37.

4. *Intekenaars op "Zicht op Voorst"*

Een oproep aan degenen die zich ingeschreven hebben voor het fotoboek van Voorst dat onlangs verscheen en nog geen exemplaar afgehaald hebben: wilt u uw boek afhalen in het OKV-ondernemen aan de Stationsstraat? Bent u hiertoe niet in de gelegenheid en heeft u liever dat het boek

opgestuurd wordt (verzendkosten bedragen ongeveer € 6,00) neemt u dan telefonisch contact op met de O.K.V. Voor adres en telefoonnummer: zie binnenzijde omslag.

5. *Reacties op "Zicht op Voorst"*

Meteen al na het verschijnen van het fotoboek over Voorst kwamen de reacties al binnen. Wilt u uw reacties, opmerkingen en aanvullingen op ontbrekende gegevens s.v.p. schriftelijk doorgeven aan Gerrie Groenewold, Rozemarijnstraat 34, 7383 XH Voorst, of per e-mail g.e.groenewold@hetnet.nl.

Iedereen die de moeite neemt te reageren, krijgt een compleet overzicht van alle opmerkingen en wijzigingen toegestuurd.

De archieven van verenigingen in de gemeente Voorst

door L. Sevenster en G. Sevenster-Kieviet

Inleiding

Elke vereniging heeft een archief, bestaande uit notulenboeken, foto's, krantenartikelen, herdenkingsboeken, jubileumkranten, vaantjes, bekertjes enz. De meeste archieven worden keurig bijgehouden door de secretaris. Wanneer het secretariaat vaak wisselt kunnen er hiaten ontstaan. Zeer waardevol is dat alle nummers van het tijdschrift van een vereniging bewaard blijven. De OKV heeft enkele archieven in beheer gekregen.

Welke verenigingen zijn er in de gemeente Voorst (geweest)?

Alle bestaande verenigingen zijn vermeld in de "Gids van de gemeente Voorst" die elke inwoner regelmatig ontvangt. Het

gemeentearchief heeft geen gegevens over verdwenen verenigingen. Gelukkig bezit de OKV een fotokopie van het "Officieel Adresboek van de Gemeente Voorst omvattende de dorpen Voorst, Wilp, Twello, Terwolde, Nijbroek" uit 1924, uitgave van W. Stempfer en Zn. in Deventer. Opvallend is dat Klarenbeek en Teuge in het adresboek ontbreken.

In dit buitengewoon interessante boek staan in alfabetische volgorde de namen van alle hoofdbewoners met hun beroep en adres. Tevens bevat het boek een volledige lijst van alle, toen bestaande, verenigingen met de namen van de voorzitter, de secretaris en de penningmeester. Als voorbeeld volgt hieronder het overzicht van alle verenigingen in Nijbroek in 1924.

1. Commissie tot wering van schoolverzuim te Nijbroek.
 2. Vereniging voor Christelijk Nationaal Schoolonderwijs te Nijbroek.
 3. Kerkbestuur Ned. Herv. Gem. Nijbroek.
 4. Schoolvereniging te Nijbroek.
 5. Vereniging Onderling Hulpbetoon bij ziekte of verwonding.
 6. Jongelingsvereniging "Onze hulp is van den Heere".
 7. Dorpspolder "Nijbroek".
 8. Boerenleenbank te Nijbroek.
 9. Naaischool.
 10. Steenkolen vereniging.
 11. Chr. meisjesvereniging "Maranata".
 12. Oudercommissie te Nijbroek.
 13. Landbouwvereniging te Nijbroek.
- Op deze wijze zijn ook de verenigingen uit andere dorpen in dit adresboek te vinden.

Ervaringen met verenigingsarchieven

Bij de samenstelling van het boek "Wilp, het dorp en de Wilpse Klei in het verleden" (uitgave OKV, 1999) hebben we dertig verenigingen bereid gevonden een klein deel van hun archief ter inzage aan ons te geven. Een herdenkingsboek of jubileumkrant kan al heel belangrijk zijn. Na veel spuurwerk kregen we ook de beschikking over een groot aantal foto's van deze verenigingen. Natuurlijk werd ook veel gebruik gemaakt van het documentatiemateriaal van de OKV.

Archieven van de Gelderse Maatschappij van Landbouw, afd. gemeente Voorst
Op 31 december 1998 werden alle Nederlandse land- en tuinbouworganisaties opgeheven. Op 1 januari 1999 gingen deze

- organisaties samen verder als LTO. De plaatselijke afdelingen van de Gelderse Maatschappij van Landbouw (die van Voorst / Wilp, van Twello / Teuge, van Terwolde / Nijbroek en van Klarenbeek) besloten op hun eindvergadering hun archieven te schenken aan de OKV.
- Als voorbeeld volgt hier de inventarislijst behorende bij het archief van "De Geld. Mij. van Landbouw, afd. Voorst / Wilp".
1. Het Notulenboek van 1926 tot 1973.
 2. Het Notulenboek van 1974 tot 1998.
 3. Map 1: een kasboek van 1947 tot 1955.
 4. Map 2: een fotoserie van de receptie bij het 100-jarig jubileum op 5 januari 1980.
 5. Map 3: diverse stukken: het Huishoudelijk Reglement, 2 foto's, enkele knipsels, het boekje over de Wilpse Basisschool over boerderijenbezoek op 26 maart 1987.
 6. Map 4: envelop met 4 zware bronzen

De zware bronzen medaille uit 1854 met de afbeelding van koning Willem III (foto L. Sevenster).

- medailles:
- a. Van Willem III, Kon. der Ned., G.H.V.L. gegeven in 1854 aan G.J. Oolman voor een strosnijbank,
 - b. in 1854 aan G.J. Oolman voor een egge,
 - c. Van de Gelderse Maatschappij van Landbouw in 1883 aan H. Oolman G.J. zn. voor

- een landrol en
- d. in 1883 aan H. Oolman G.J. zn. voor een maisontkorrelaar.
- Bovenstaande 6 Hoofdonderdelen zijn opgesteld in nauw overleg met de heer A. de Rek, ambtenaar van het Streckarchief Oost-Veluwe in het gemeentehuis te Twello.

Begroting OKV 2003

door M. Niemeijer

Tot nu toe was het gebruikelijk dat de leden de begroting van de OKV onder ogen kregen als het begrotingsjaar al enkele maanden oud was. Om dat te voorkomen presenteerde het bestuur tijdens de jongstleden jaarvergadering al een voorlopige

begroting voor 2003, met daarbij de belofte een nadere uitwerking daarvan in de laatste editie van de Kroniek in 2002 te publiceren. Onderstaande begroting is opgesteld aan de hand van de boekhoudkundige stand van zaken eind november 2002.

Inkomsten (in euro)

1. Contributie	8.500
2. Activiteiten	250
3. Verkopen	150
4. Interest	350
5. Giften	650
6. Subsidie	2.050
7. Diversen	500
8. Sponsorgelden	450
totaal	12.900

Uitgaven (in euro)

9. Kroniek	2.850
10. Activiteiten	500
11. Secretariaat	400
12. Kantoorartikelen	1.000
13. Huisvesting	5.000
14. Exploitatie Stationsstraat	1.050
15. Porto	1.000
16. Projecten	350
17. Diversen	500
18. Saldo	250
totaal	12.900

Toelichting

1. De vereniging telt op dit moment 824 leden: 282 eenpersoonslidmaatschappen en 542 tweepersoonslidmaatschappen.
2. Onder activiteiten wordt verstaan: braderieën (Klompeweek), lezingen e.d.
3. Verkopen: boeken, foto's, ansichtkaarten.

4. De rente van onze deposito-, bank- en girorekeningen.
5. Extra (contributie-)bijdragen van leden.
6. Jaarlijkse bijdrage van de gemeente Voorst.
7. Donaties, restituties.
8. Bijdrage t.b.v. huisvesting.

9. Vier edities van de Kroniek.
10. Kosten voor deelname Klompenweek, zaalhuur etc.
11. Secretariaatskosten.
12. Kantoorartikelen: papier, computer-supplies, toner.
13. Huur, telefoonkosten, schoonmaakkosten.

14. Verzekeringen, kasgeld, gemeentelijke belastingen.
15. Postzegels, verzendkosten Kroniek.
16. Begraafplaatsenproject, fotoproject, bibliotheek.
17. Attenties, bankkosten, lidmaatschappen, GOC, KvK.
18. Te verwachten batig saldo eind 2003.

Het Lage Kampje in Terwolde

door J. Lubberts

De aanleiding tot het schrijven van een artikel over het Lage Kampje is gelegen in het feit dat dit stukje land bestemd is voor woningbouw. Deze kamp was eigendom van de Nederlands Hervormde Kerk te Terwolde, maar werd aan de gemeente Voorst verkocht ten behoeve van de uitbreiding van Terwolde.

Het Lage Kampje wordt in het westen begrensd door de Everwijnstraat, in het oosten door de Bandijk, in het noorden door de woonboerderij de "Timmermanshofstee" en in het zuiden door de Kolkweg.

Timmermanshofstee en omgeving

In documenten uit 1709 wordt het huis, dat nu Everwijnstraat 4 is, "Jenne Timmermanshofstee" genoemd. De eigenaar was toen Wilhelm Braekman en als pachter was Cornelis Janssen bekend. Na 1700 wordt de hofstede vaker genoemd, maar van vóór 1700 zijn geen gegevens gevonden. Vermoedelijk is deze hofstede/boerderij rond 1700 gebouwd. In 1716 blijkt hier een Jan Berends te wonen. Hij betaalde 10 stuiver gemeentebelasting. Volgens het haardstedenregister, dat een overzicht geeft van

functionerende stookplaatsen om daar belasting over te heffen, woonde hier in 1749 een "Jan Peters en vrouw". De woning anno 2002 is, gezien de bouwstijl met empire ramen, na 1850 gebouwd.

Ten noorden van de "Timmermanshofstee" staan nog twee huizen. Het dichtst bij de "Timmermanshofstee" gelegen boerderijtje was de "Meulenhofstee", niet te verwarren met het "Mullershuis" bij de voormalige Terwoldse Molen. De "Meulenhofstee" werd al voor 1650 genoemd en is, nu in nieuwbouwstaat, in gebruik als schuur. Hiernaast heeft in het verleden nog een huis gestaan op of in de directe omgeving van het woninkje van de familie Dokter, in latere jaren bekend als het huis van "Ale Dokter". De woning of boerderij die hier voorheen stond, was tussen 1850 en 1860 een tijd onbewoond. Vermoedelijk werd het huis in die periode afgebroken en vervangen door het inmiddels ook afgebroken huis waar de familie Dokter een tijd lang woonde.

Tussen de "Meulenhofstee" en de Everwijnstraat staat de voormalige bakkerij van bakker G.W. Oosterbroek. Deze bakkerij is gebouwd in opdracht van de bakker tus-

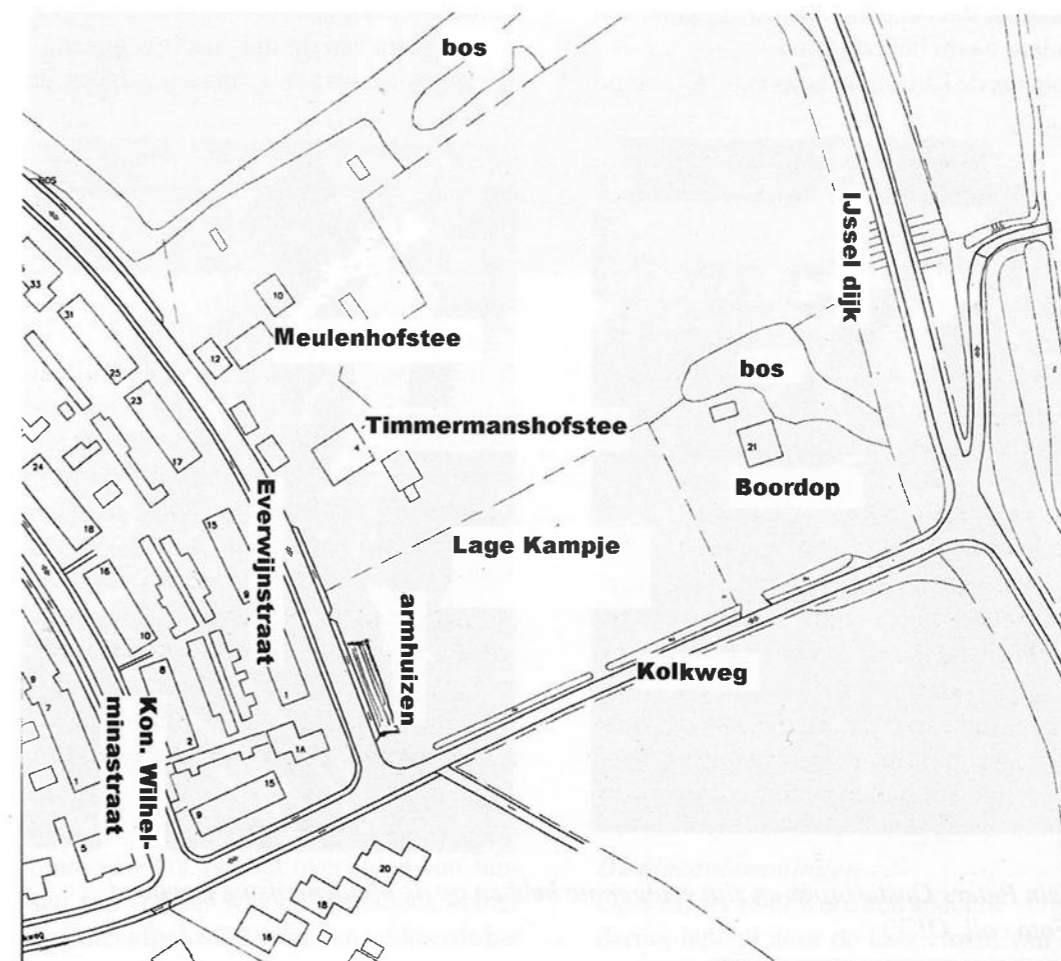

Het huisje van Ale Dokter aan de Everwijnstraat. (Foto coll. OKV.)

sen september 1922 en april 1923. Nadat bakker Oosterbroek zijn werkzaamheden had beëindigd heeft het zijn functie als bakkerij verloren.

De Boordop

In het oostelijk gedeelte van het Lage Kampje, in de voet van de Bandijk dicht tegen de Kolkweg aan, staat het boerderijtje de "Boordop". De "Boordop" is een vreemde naam die zou kunnen verwijzen naar de boorden van de IJssel. Wanneer men echter de betekenis van het woord

boordop kent komt er licht in de duisternis. Een boordop ontstaat wanneer een klompenmaker met een speciale boor een stuk hout uitholt om er een klomp van te maken. Deze houtkrul heeft de vorm van een eierdop en wordt "boordop" genoemd. Wanneer de link gelegd is naar een klompenmaker volgt onmiddellijk de vraag: "Heeft hier ooit een klompenmaker gewoond?" Het archief geeft antwoord: In het register van ambtslasten uit 1802 komt de naam "Boordop" niet voor. De vraag is of de "Boordop" in die tijd al bestond, of dat het pand misschien onder een andere naam bekend was. Volgens de kadastrale atlas van 1832 stond

Hein Peters Oosterbroek en zijn echtgenote hebben op de Meulenhofstee gewoond. (Foto coll. OKV)

op deze plaats een gebouw waarvan de Terwoldse dorpspolder eigenaar was. Het is niet bekend of dit een woning of polderschuur is geweest. De eerste naam die als bewoner van het pand opduikt is daghuurder Rutgers. Hij woonde hier vóór 1850. Tot 1870 woonden hier achtereenvolgens Gerrit Rutgers en Jacob van Tongeren. Allebei deze mannen blijken klompenmaker geweest te zijn. Hieruit mag men de conclusie trekken dat de naam "Boordop" in deze tijd is ontstaan. Het is niet na te gaan of deze naam in de volksmond ontstaan is of dat een van beide heren de naam aan dit huis heeft gegeven. Hierna woonden er achtereenvolgens de

De "Boordop" (Foto coll. OKV).

families Jansen, Jacobs en Vijge, die allen als daghuurders bekend waren. Daarna was het de beurt aan de familie Stevens. De weduwe Stevens verkocht het boerderijtje tenslotte aan de Hervormde Kerk. De kerk kocht het huis om er de familie Jansen van 't Laar in te huisvesten. Deze familie woonde als enige in de nog af te breken diaconie-woningen en moesten daar weg. Uiteindelijk kocht de familie in 1947 het huis van de kerk voor een bedrag van f 1075. De kerk verstreekte voor het hele bedrag tevens een hypotheek waarvan de aflossing f 100 per jaar bedroeg tegen een rente van 4%. Na het overlijden van Jansen van 't Laar was de hypotheek echter nog niet afgelost. Bovendien verkeerde het

boerderijtje in zeer bouwvallige staat. Dit alles baarde de diaconie ernstig zorgen. De oplossing kwam van de schoonzoon, de heer Glorie: hij kocht het huis. In 1963 kocht de Nederlands Hervormde Kerk de "Boordop" terug van de heer Glorie. In hetzelfde jaar heeft de Hervormde Kerk de "Boordop" weer verkocht, nadat de eerste koper die zich aandienende werd afgewezen omdat hij een andere geloofsovertuiging had. De nieuwe eigenaar heeft het oude boerderijtje afgebroken en vervangen door nieuwbouw.

De diaconiewoningen

Op 5 maart 1849 werd een speciale vergadering belegd door de kerkenraad van de

Hervormde Gemeente van Terwolde om te komen tot de oprichting van een armenhuis. Dit onderwerp was al in voorgaande vergaderingen ter sprake geweest. Er bestonden een aantal dringende redenen om tot de oprichting van een armenhuis te komen. In eerste instantie gaven de tekorten van de diaconie, waartoe de zorg voor de armen hoorde, hiertoe aanleiding. Men moest bezuinigen maar dit mocht niet ten koste van de armen gaan. De kamerpacht van veel kamers voor behoeftigen was aan de hoge kant. De armen of behoeftigen, meestal invalide ouderen, waren her en der ondergebracht. Voor veel kamer-verhuurders, veelal de kelderzolder in kleine boerderijtjes, was dit een neveninkomen. Hierop wilde men bezuinigen. Een ander aspect om tot de bouw van een armenhuis te komen was gelegen in het feit dat een aantal van de ouderen was ondergebracht op zodanige afstand van de kerk dat zij de openbare godsdienstoefeningen niet bij konden wonen. In de vergadering van 5 maart bracht broeder Mulder (men sprak elkaar aan met broeder) een tekening ter tafel van een doelmatig armengesticht. Deze werd na een kleine maar voordelige wijziging unaniem goedgekeurd. Het geluk lacht hen tegen. Een stuk land, dicht bij de kerk gelegen, werd te koop aangeboden door eigenaar Hendrik Derksz Bredenoord die "de Riem" bewoonde, een in de nabijheid gelegen boerderij. De kerkenraad zou trachten het stuk land voor de diaconie in bezit te krijgen. Broeder J. Mulder en broeder H.J. Ankersmit kregen de volmacht om tot f 140 boven de inzet van f 760 te bieden. Het gelukte de bieders om het stuk land in

bezit te krijgen voor f 900. Broeder Mol zou het land inzaaien met haver met uitzondering van het te bebouwen stuk. De bouwkosten werden geschat op f 2.500. Om dit allemaal te kunnen betalen wilde men een stuk kerkenland aan de Ossenkolkweg verkopen. In het verleden had iemand hiervoor al eens f 900 geboden. Hiermee was de aankoop van het Lange Kampje gedekt. Men was zeer in zijn nopjes met deze transacties. Nu kon de diaconie de behoeftigen niet alleen een goedkoop, maar ook een goéd onderdak bieden. Bovendien was de plaats van de armenhuizen dicht bij de kerk, zodat de bewoners ook de godsdienstoefeningen kunnen bijwonen.

Bestek

De bouw van het armenhuis, bestaande uit zes kamers, werd opgedragen aan Langenberg, die zich als enige had aangemeld als bouwer, en de weduwe Mulder. De weduwe Mulder werd belast met het timmerwerk en Langenberg met het metselwerk. Het totaal was een simpel gebouw, opgetrokken in één-steens muren, behalve de achtergevel en de binnenmuren die werden opgetrokken als half-steens muur. Aan de achterzijde werd een stalletje aangebouwd voor een geit. De zes kamers (men sprak nooit van woning maar van kamer) waren twee-aan-twee voorzien van een portaaltje. De kamers werden toegelid met rode stenen, gelegd in zand, en dat was ook zo bij één der bedsteden in elke kamer. De voorgevel werd opgetrokken tot een hoogte van 2,55 el en de achtermuur tot 1,20 el, waarbij de el gerekend werd op 69 cm. Ten gerieve van alle be-

woners werd een put gemetseld met daarop een pomp. Afsgesproken werd dat het armenhuis op 1 januari 1850 opgeleverd zou worden. Wanneer het werk werd opgeleverd en goedgekeurd, kregen de aannemers direct 3/4 deel uitbetaald. Het laatste deel werd betaald als bleek dat het werk zich in goede staat bevond. Bij niet tijdig opleveren gold een boete van f 1 per dag. De diaconie liet ten behoeve van de bewoners voor elke kamer een appelboom plaatsen.

Bewoners

Al voor de huizen gereed waren werd gesproken over de bewoners die in aanmerking kwamen voor een kamer. Bij de eerste bespreking kwam men tot de volgende indeling:

Kamer 1: De weduwe Kluin en kinderen.

Kamer 2: Willem Jansen en vrouw plus de weduwe Voorhorst.

Kamer 3: De weduwe van Zalk plus Hermina Jacobs.

Kamer 4: Dirk Berends met vrouw en kind.

Kamer 5: De weduwe Knippenberg en kinderen.

Kamer 6: De weduwe B. Mulder.

Het komt voor ons ietwat vreemd over, maar de diaconie had bij de indeling geen moeite om een weduwe bij een gezin of andere weduwe in te delen. De weduwe Mulder zag na enige tijd af van hulp, waardoor een kamer vrij kwam. Voorgesteld werd om C. Eltink en vrouw een kamer in het armenhuis aan te bieden. Bij de weduwe Kluin en kinderen werd weduwe Jansen uit Deventer geplaatst. Op papier bleef

De armenhuizen anno 1937. (Foto coll. OKV).

men steeds schuiven met de bewoners. Hermina Jacobs werd ingedeeld bij W. Jansen en er werd ook gesproken over B.A. Husink. Aanvankelijk wilde de diaconie deze Husink laten zitten in de kamer bij Johannes Mulder die de diaconie gehuurd had voor f 15 per jaar. Maar blijkbaar wilde Mulder van zijn kamerhuurder af, want in de volgende vergadering van de diaconie werd Husink ingedeeld bij Willem Jansen en vrouw. Na nog wat heen en weer geschuif werd op 18 februari de definitieve indeling gemaakt, waar Husink niet meer in voor kwam.

Kamer 1: Weduwe Knippenberg met kinderen.

Kamer 2: H. en G.J. Kluin met kinderen.

Kamer 3: W. Jansen en vrouw plus de weduwe Voorhorst.

Kamer 4: Weduwe Jacobs en Gerritje Maze.

Kamer 5: Weduwe Middelburg en zoon.

Kamer 6: Weduwe Zalk en kinderen.

Nadat zij de indeling hadden afgehandeld, keken de kerkenraadsleden hoeveel land er bij de woningen gevoegd moest worden. Het overige deel van het Lage Kampje werd verpacht aan H. van Tongeren voor de tijd van zes jaar.

In de notulen van de kerkenraad wordt niets vermeld over de normen die gehanteerd werden om in aanmerking te komen voor een kamer, noch over de indeling. Dat het niet allemaal zo eenvoudig was, blijkt uit het volgende voorval dat zich afspeelde op 22 februari 1850. De weduwe Voorhorst die in een kamer woonde bij ene van Tongeren had met de kamersleutel Terwolde verlaten. Zij was blijkbaar tegen haar zin ingedeeld bij W. Jansen en vrouw. Zij was

naar haar dochter in Diepenveen vertrokken. Na overleg met de schoonzoon kwam de volgende overeenkomst uit de bus: de schoonzoon zou de weduwe tot haar dood verzorgen tegen een vergoeding van f 30 per jaar.

Van de weduwe G.J. Kluin werd vernomen dat ze in Twello in het huwelijk zou treden en de weduwe H. Kluin wilde weeggeld hebben om in Deventer te kunnen wonen. De diaconie wilde voor haar 50 cent kamerhuur per week betalen waarmee zij accoord ging.

Hierdoor kwam een kamer vrij in het armenhuis. De heer A. Klein Tijssink, die eerstdaags zonder woning kwam te zitten, diende een verzoek in om in aanmerking te komen voor een kamer. De diaconie ging hiermee accoord, mits hij voldoende borgen kon vinden voor een huur van f 26 per jaar (gedurende één jaar). Dat lukte en er werd een huurovereenkomst gesloten waarbij werd bepaald dat Klein Tijssink een kamer kreeg voor 60 cent per week om hem uit zijn "ogenblikkelijke ongelegenheid" te helpen. De huur moest op zaterdagavond of op zondagmorgen na de godsdienstoefening betaald worden. Klein Tijssink kon een bewijs overleggen dat Marten Bonnhof te Welsum en Antonie Karrenbeld te Terwolde ieder voor de helft borg wilden staan.

Het einde

In 1938 was het armenhuis totaal uitgeleefd. De kerkenraad besloot het gebouw af te breken, maar zat nog in de maag met de familie Jansen van 't Laar die nog in twee kamers woonde. De kerkenraad kocht toen de "Boordop" van de weduwe Ste-

vens voor f 975 en verhuurde dit boerderijtje voor f 2 per week aan Jansen van 't Laar. Een deel van het Lage Kampje werd ook aan hem verpacht.

Vanaf dat moment stond het armenhuis leeg. De sloop van het armenhuis werd publiekelijk aanbesteed, maar er dienden zich geen liefhebbers aan. Uiteindelijk is het armenhuis afgebrand. Het ontstaan van de brand is nooit achterhaald.

Men opperde daarna verschillende plannen om de grond een nuttige bestemming te

geven. Het plan om er een dubbele woning met grote schuur op te zetten ten behoeve van tuinbouw, was te duur. Een dubbele arbeiderswoning bouwen en een deel van de grond verkopen om aan de Twelloseweg nog een drietal huizen te bouwen, ging ook niet door. De grond bleef in bezit van het kerkbestuur en werd in kavels als volkstuintjes verhuurd.

Uiteindelijk is het Lage Kampje verkocht aan de gemeente ten behoeve van (sociale) woningbouw.

Detectorvondsten van de Wilpse Dijk

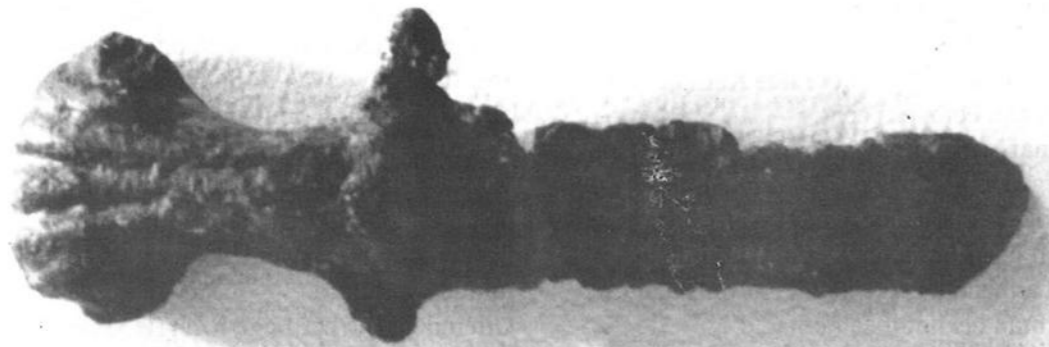
door P. van Dijk

Vanwege mijn hobby (het zoeken met een metaaldetector) kom ik wel eens in het oud archief in het gemeentehuis te Twello. Toen ik daar onlangs was, kwam ik in gesprek met de heer Lubberts en mevrouw Geerts. Zij vroegen mij om af en toe iets te publiceren in de Kroniek over wat er door mij en mijn zoekmaten zoal gevonden wordt in de gemeente Voorst.

Dit artikel gaat over vondsten bij de dijkverzwaring bij Wilp. In de zomer van 2000 is de dijk bij Wilp verstevigd. Bij de werkzaamheden direct achter de oude pastorie naast de kerk is er door een bulldozer een vuilstortplaats uit het eind van de 15e en begin 16e eeuw blootgelegd. Er zijn talloze voorwerpen gevonden waaronder vele aardewerkscherven zoals baard-

Breamsche, datering circa 1492.

Pelgrimsteken van rond 1500, lengte circa 6 cm.

man, majolica en rood aardewerk. Ook zijn er nog tientallen munten gevonden zoals bremschen (armenpenningen uitgegeven door de kerk) van Deventer, uit het eind

van de 15e eeuw en "halve meeuwen" van Arnhem te dateren voor 1479. Ook kwam er voorwerp van tin uit grond dat waarschijnlijk een pel-grimsteken is in de vorm

Lakenlood uit de 17e eeuw, met opschrift "wollen deeken gemaakt binnen leyden".

van een zwaard met als handvat een Jakobs-schelp.

Verderop bij boerderij "De Oude Luine" was de dijk gedeeltelijk opgehoogd met afval afkomstig van deze boerderij. Daar zijn door voornamelijk mij en mijn zoekmaat munten en voorwerpen gevonden uit het begin van de 17e eeuw.

De munten kwamen vooral uit Kampen, Deventer en Zwolle.

Het mesheft is een typisch Hollands product en ingelegd met witte emaille.

Mesheft gevonden bij de "Oude Luine", datering 1575-1625.

Zendijk & Zonen en Twellosche Exportslagerij

door J. Groenenberg

In het artikel 'De geur van Zendijk' in de Kroniek nr. 3 2002 beschrijft de heer J. van Barneveld zijn herinneringen aan het bedrijf Zendijk. Kort geleden vond ik bij een antiquariaat een tijdschriftartikel uit 1923 over dit bedrijf. Het artikel geeft mooi weer hoe positief men in die tijd aankeek tegen dit bedrijf.

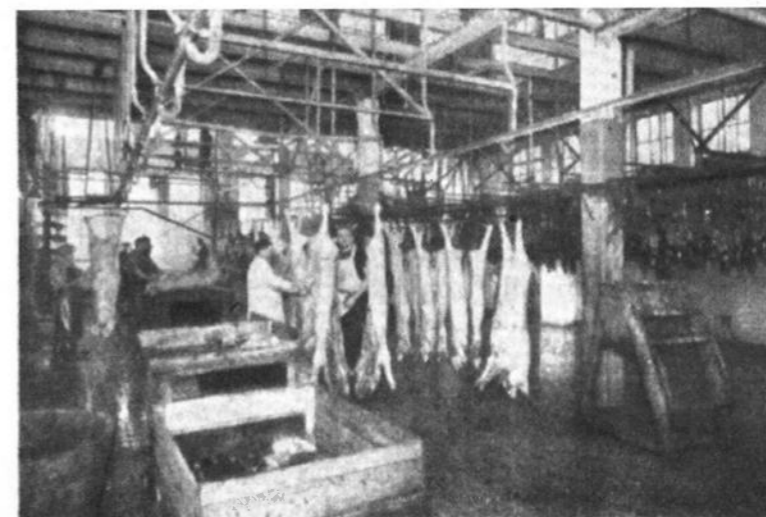
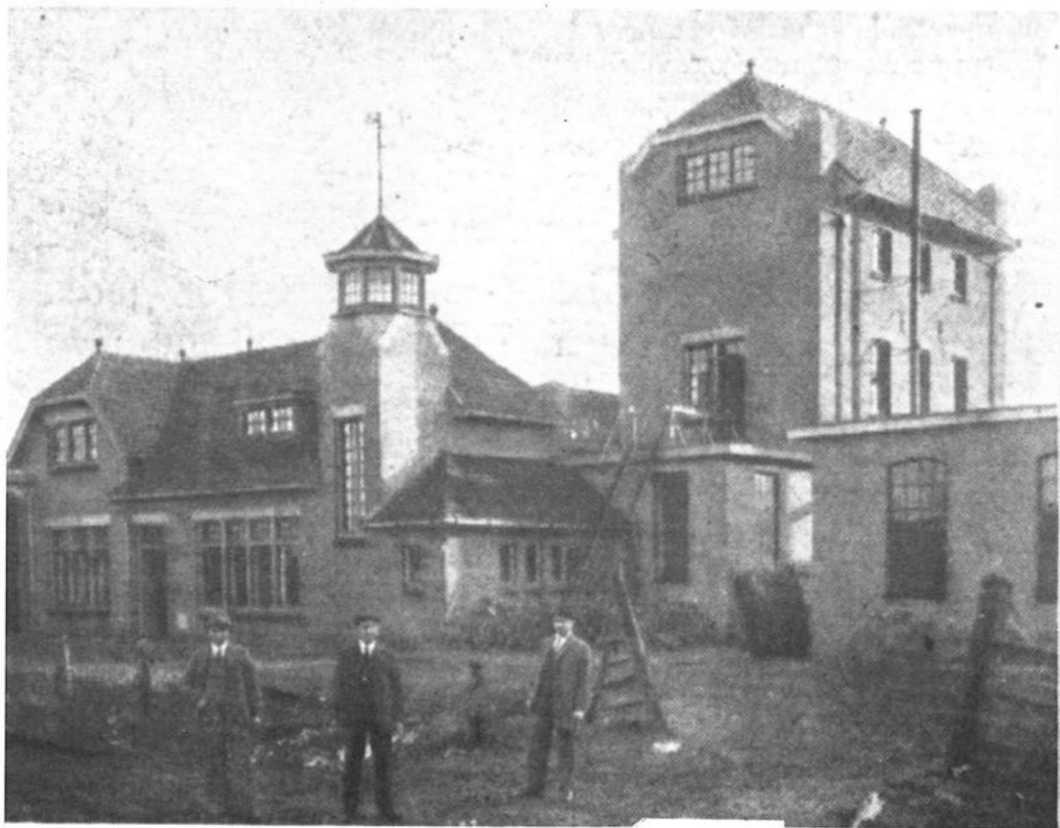
Onderstaand de tekst van het artikel.

"Zendijk & Zonen en Twellosche Exportslagerij"

"Wij waren dezer dagen weer eens in

Twello (besproken reeds in ons artikel over de z.g. 'Jonassers') en bezochten daar nu eens een der groote fabrieken, waar het 'Jonassen' niet toegepast wordt, die zèlf slachten, in daarvoor op de beste wijs ingerichte lokalen, en die dus ten volle beantwoorden aan alle hygiënische en andere eischen.

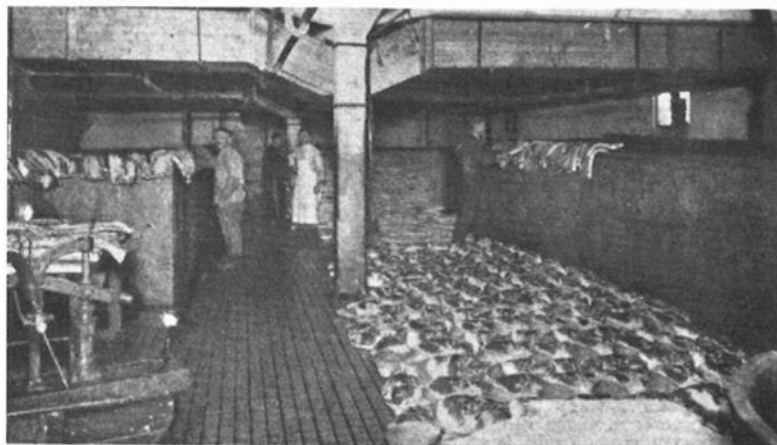
Het is de fabriek der firma J.A. Zendijk en Zonen, Twellosche Exportslagerij, die wij op het oog hebben, een inrichting die er wezen mag en die den naam der Geldersche rookworst, andere worst-

soorten en conserven in alle opzichten hooghoudt. Wij hebben in ons artikel over het 'Jonassen' in de slachtkrotten, over deze fabrieken natuurlijk niet gesproken, dat was toen 'buiten de orde'. Maar de indruk mag niet gewekt, als zou nu alle 'Geldersche worst' en andere vleeschwaren op die onsmakelijke manier (om er niets anders van te zeggen) naar de fabriek en de consumenten komen! Althans

wat ons de firma Zendijk deed zien, en wat de hierbij gaande foto's toonen, is inderdaad een behandeling, die alle waarborgen geeft en voor goede kwaliteit en voor hygiënische securiteit! De firma Zendijk heeft een ouden, gevestigden naam en een goede reputatie: de hierbij afgebeelde nieuwe fabriek dateert van 1915, toen ze gebouwd werd ter vervanging van de oude inrichtingen te Olst, waar alleen worst en

conserven bereid werden: aan deze fabriek werd ook een export-lachterij verbonden, die varkens en rundren zelf slacht en voor den export en voor de worst en conserven-fabricage. Zoowel de slachte-rijen als de verdere bereiding geschieden hier steeds onder voortdurend toezicht van den veearts en de keurmeesters. Als tegenstelling, en om een bewijs te geven dat in het Geldersche door uitmuntend aangeschreven firma's toch óók, en reeds jaren lang, op de allerbeste wijze in deze richting ge-

werkt wordt, wijzen wij met nadruk op deze mooie fabrieken en den gerenomeerden naam van deze onderneming!"

Gewone aparte dingen

door L. Sevenster en G. Sevenster-Kieviet

Het familiealbum

Naast de gemeentelijke monumenten heb ik ook alle Rijksmonumenten in de gemeente Voorst gefotografeerd. Nadat ik het Rijksmonument "Het Oude Wezeveld" in Twello in 1985 op de foto had gezet bracht ik een serie opnames bij de toenmalige bewoners, de familie Kutschruiter, als dank voor hun medewerking.

De boerderij is ontstaan door verbouwing van het koetshuis in 1931. De villa "Het Oude Wezeveld" van de familie Van Hövell tot Westerfliet is omstreeks 1870 afgebroken.

Op mijn verzoek mocht ik het fotoalbum van de familie Kutschruiter bekijken en

Het Rijksmonument "Het Oude Wezeveld", Oude Wezeveldseweg 18 in Twello in 1991.

(Foto L. Sevenster)

daarin vond ik de twee foto's, waar ik nog altijd aan denk als "Het Oude Wezeveld" ter sprake komt. Als boerenzoon ben ik opgegroeid met koeien, veevoer, mest en melk. De geluiden van melkbussen en melkammers zijn voor mij echte jeugdherinneringen. En daarom zijn de foto's van de boerin die de melkbussen schoonmaakt en de kleine jongen die zijn moeder helpt voor mij in meerdere opzichten zo waardevol. De melkbussen zijn uit het beeld verdwenen. Het is belangrijk dat deze historische foto's voor het nageslacht bewaard blijven. Veel gewone dingen die ik op mijn "fotoreizen" tegenkwam zijn voor mij toch heel aparte herinneringen.

Zo denk ik aan het prachtige Jugendstil-interieur van het huis "Ter Cera" in Terwolde. Bij de villa "Het Budde Zand" gaan mijn gedachten uit naar de niet meer bestaande theekoepel. Ook de bijtgrage hond aan de lange ketting bij de boerderij "De Heege" in Terwolde zal ik nooit vergeten! Het fotograferen was heel gewoon, maar de bijbehorende herinneringen zijn toch wel heel apart.

De drie-jarige Willem helpt zijn moeder. In zijn handen heeft hij een teems. (Foto coll. mevr. Kutschruiter)

Portugeesjes

100% historisch betrouwbaar zou ik het volgende verhaal niet willen noemen, het komt voor een deel uit 'de overlevering' en veel ervan is tot nu toe nog niet met bronnenmateriaal gestaafd. Aan de andere kant, er zit wel iets van waarheid in. Het wachten is op een definitief antwoord.

De West-Indische Compagnie had, zoals bekend, veel geld nodig om te investeren

door J. Roosenschoon

in de schepen en bemanningen die naar Indië gingen. In Deventer woonden verschillende aandeelhouders van de WIC. Zij belegden de winsten die ze met hun investeringen behaalden in onroerend goed. Nadat Piet Heijn in 1628 zijn grote slag had geslagen in de Baai van Matanzas voor de kust van Cuba, konden, zo gaat het verhaal, met een deel van deze zilvervloot drie broers uit Deventer elk

een huis laten bouwen in Terwolde. Zo bouwde de één 'De Matanze', de tweede 'Emaus' en de derde Terceira.

Dit laatste huis, onder aan de Bandijk gelegen, is genoemd naar één van de eilanden van de Azoren. Terceira, de naam verwijst naar het woord 'derde' in het Portugees, was op een gegeven moment eigendom van de Deventer familie Nieuwenhuis. Deze familie verhuurde het huis aan drie Portugese dames. Deze genoten daar van het plattelandsleven en met de verse ingrediënten die voorhanden waren, bakten ze de heerlijkste dingen. Ze beschikten daarvoor in huize Terceira over een mooie grote bakoven.

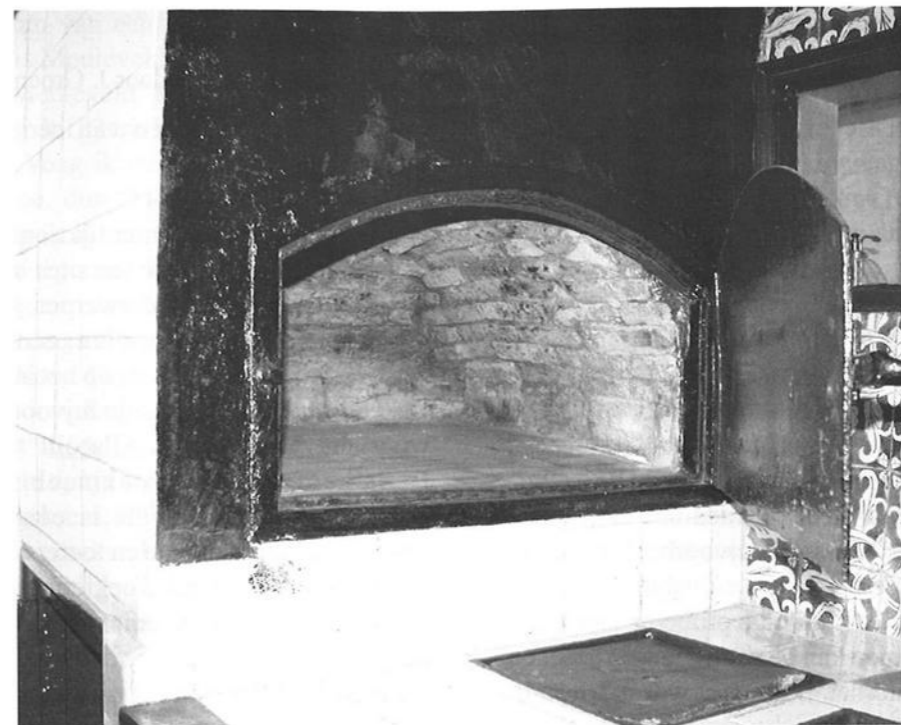
Nu was een dochter van Nieuwenhuis getrouwd met bakker Van Essen uit Deven-

ter. Zijn winkel bevond zich in het pand waar nu de ijsmaker Talamini zit en wat toen 'de Melkboer' genoemd werd. Toen één van de dochters van bakker Van Essen weer eens opgetogen uit Terwolde kwam, omdat de 'puffekes' van de Portugese dames weer zo lekker waren, besloot Van Essen het recept van dit cake-achtige baksel op te vragen. Hij probeerde het uit en met succes. Onder de naam "Portugeesje" begon deze lekkernij een zegetocht vanuit Deventer door het hele land.

Met de Portugese dames schijnt het minder florissant afgelopen te zijn. Eén van hen werd in Terwolde vermoord, de andere twee zijn op de vlucht geslagen. Het is onduidelijk wat de reden voor de moord geweest is en wat er van de andere twee is

Terceira aan de Bandijk in Terwolde, circa 1945. (Foto N.N. Jansen.)

De bakoven in Terceira, 2001. (Foto G. Reinders, coll. OKV.)

geworden. Na hen heeft een schoolmeester in het huis gewoond, daarna een schoorsteenveger die later naar Vaassen verhuisde en in 1920 kocht de familie Hassink het huis. Vader Hassink pachtte tot dan toe de Volle Hand waar hij het café, de loswal en een boerderij beheerde. Toen de Volle Hand verkocht moest worden en bleek dat zijn zoon geen aardigheid in de horeca had, zagen ze van die koop af en kochten daarvoor in de plaats Terceira. De zoon ging in de techniek en was betrokken bij het plaatsen van het gemaal Baron van der Feltz, bij het kanaal. Hij werd daarna daar machinist. In huize Terceira werden zijn kinderen geboren, waarvan

Hennie er tot enige jaren geleden nog altijd woonde. Zij is een levendige bron voor de geschiedenis van het huis.

Recept voor Portugeesjes

Benodigd: 300 gr. suiker, 250 gr. meel en 250 gr. boter. Volgens het ene recept zijn verder 6 eieren en citroenrasp nodig, volgens een ander recept 2 hele eieren en één dooier. Bereiding: de suiker en de boter zacht roeren en daarna de eieren er door heen kloppen. Op het laatst het meel er doorheen spatelen. Dan moet het deeg in ingevette blikken vormpjes. De oven moet op 180 graden verwarmd zijn en dan moeten de Portugeesjes 10 minuten in het midden en 5 minuten onder in de oven staan.

Regionale geschiedenis en het internet

door J. Groenenberg

Bij onderzoek naar de geschiedenis denk men al gauw aan stoffige archieven met oude muf ruikende boeken en aktes. Hoewel dat natuurlijk wel het "echte werk" is kost dat vaak erg veel (reis)tijd. Tegenwoordig kan men ook thuis achter de computer archiefonderzoek doen of een archiefbezoek voorbereiden. Dit kan door gebruik te maken het internet.

Hoewel veel, met name oudere mensen terughoudend zijn om het World Wide Web op te gaan biedt dit medium ongekende mogelijkheden voor bijvoorbeeld genealogisch onderzoek.

Ik zal in deze bijdrage proberen aan te geven hoe men kan beginnen met het zoeken op het internet. Daarnaast wordt een sum-

mier overzicht gegeven van een aantal goed bruikbare sites.

Het zoeken op het internet lijkt onbegonnen werk. Er zijn miljoenen sites over de meest uiteenlopende onderwerpen. Om dit zoeken te vereenvoudigen is er een aantal zoekmachines beschikbaar op het internet. Bekende zoekmachines zijn bijvoorbeeld: www.altavista.nl en www.ilse.nl.

Een heel goede zoekmachine is www.goog-le.nl. Google is een zoekmachine zonder reclame en toeters en bel-len. Door verschillende zoektermen te gebruiken kan je steeds gericht gaan zoeken.

Een voorbeeld: Stel ik wil zoeken naar een

stamboom van een van mijn voorouders "Thomas Meuleveld". Als ik dan bijvoorbeeld "Meuleveld" in het zoekvenster typ dan krijg ik 123 treffers. Dat zoekt dus niet handig. Voeg ik nu bijvoorbeeld "genealogie" toe, dus "Meuleveld genealogie" dan krijg ik al veel minder treffers namelijk 3. Vul je nu "Thomas Meuleveld" en genealogie in dan krijg je maar één treffer. Je komt dan uit bij een genealogie van de familie Raap. Deze familie behoort ook tot mijn voorouders. Deze genealogie loopt terug tot 1556. Op deze manier heb je in zeer korte tijd je stamboom dus een enorm stuk uitgebreid. Misschien niet zo leuk als het zelf uitzoeken in een archief, maar wel een stuk sneller. Wil je echter zeker zijn dat de gegevens kloppen dan moet je eigenlijk toch naar het archief om de gegevens te controleren, want niet alle gegevens op het internet zijn betrouwbaar.

In plaats van "genealogie" kan je ook bijvoorbeeld "stamboom" of "kwartierstaat" invullen. Op deze manier kun je dus zeer gericht gaan zoeken.

Als je een beetje geluk hebt kun je ook een stamboom vinden door alleen de volledige naam van een van de voorouders in te typen.

Een andere goede startpagina is <http://genealogie.pagina.nl>. Hier vindt men zeer vele links (verbindingen) naar genealogische sites. Bijvoorbeeld naar het Centraal Bureau voor Genealogie <http://www.cbg.nl>, rijks- en andere archieven. Of bijvoorbeeld de site van de Mormonen (die veel gegevens uit doop-, trouw- en begraafregisters hebben verzameld) <http://www.family-search.org/> en vele andere.

Een overzicht van de Nederlandse archieven vindt men op <http://www.archiefnet.nl>. GenLias is een database van het Algemeen Rijksarchief en te bereiken via www.archief.nl/rad/genealogie. Er zijn echter nogal eens problemen met de bereikbaarheid en werking van deze site. Als de site echter werkt is het een rijke bron voor genealogen.

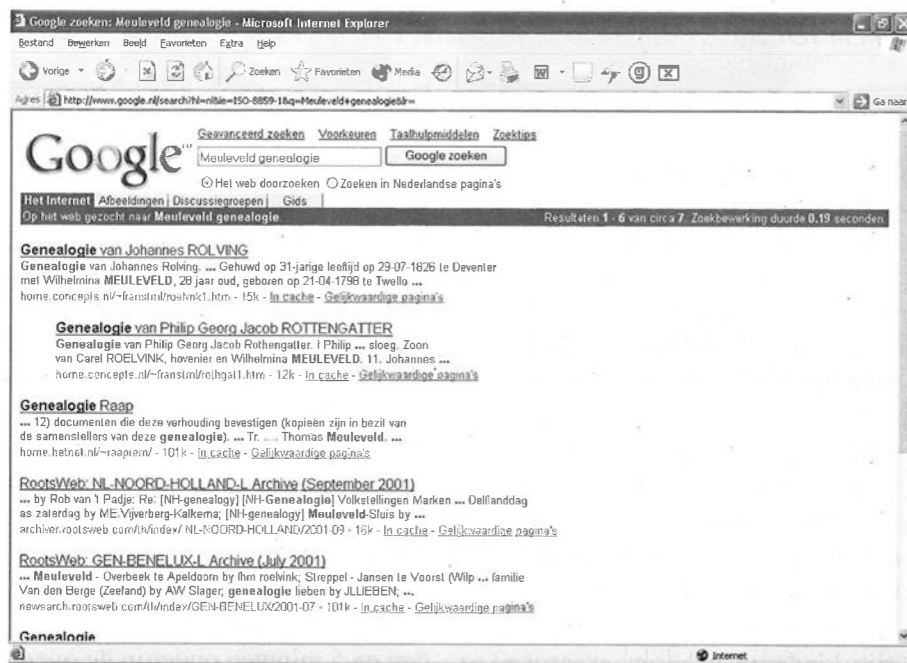
Een site waar men digitaal bewerkte bronnen vindt is <http://geneaknowhow.net>. Hier zijn ook gegevens betreffende de gemeente Voorst te vinden.

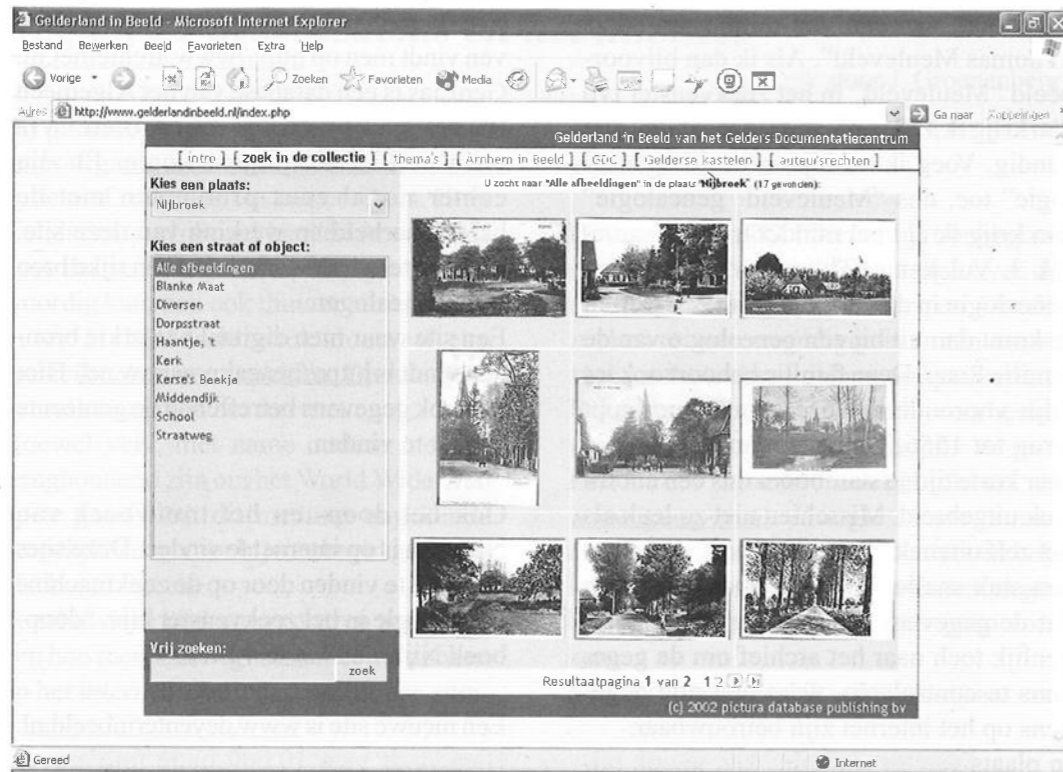
Ook het doop- en het trouwboek van Nijbroek is op internet te vinden. Deze sites zijn o.a. te vinden door op de zoekmachine van Google in het zoekvenster bijv. "doopboek Nijbroek" in te vullen.

Een nieuwe site is www.deventerinbeeld.nl. Hier vindt men 10.000 oude foto's over Deventer. Een zoekscherm maakt het zoeken naar een straat, wijk of gebouw heel eenvoudig.

Er zijn ook een heel aantal zusterverenigingen van de OKV op de Veluwe die inmiddels een site hebben. Een handige toegang tot een aantal van deze sites is de site van het Historisch Platvorm Veluwe www.hpveluwe.nl. Hier vindt men o.a. toegangen tot de historische verenigingen van Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Heerde, Nunspeet en Oldebroek.

Een hele nieuwe site is die van het Gelders Documentatiecentrum in Arnhem. Zij hebben een verzameling van 1200 historische foto's en 52.000 ansichtkaarten van

Foto's van Nijbroek op de site www.gelderlandinbeeld.nl.

Gelderse steden en dorpen op het internet gezet. Het adres is www.gelderlandinbeeld.nl. Men vindt hier ook veel foto's van de gemeente Voorst. Het aantal foto's bedraagt van Duistervoorde 28, Klarenbeek 30, Nijbroek 17, Terwolde 32, Teuge 18, Twello 325, Voorst 206 en Wilp 29. Men

kan zelf commentaar bij de foto's schrijven.

Bovenstaande licht maar een tipje van de internetsluier op. Ik hoop echter dat het de drempel tot dit nieuwe medium voor velen iets zal verlagen. Wil men zich verder verdiepen in het gebruik van internet en genealogie dan kan men in verschillende plaatsen cursussen volgen over dit onderwerp.

Verdwenen beroepen

door G. Groenewold

De groente- en de melkboer

Het platteland was vroeger een gemeenschap van landbouwers en een aantal machthebbers. Er waren ambachtslieden zoals een smid of een timmerman, maar iedereen had iets te doen met een stukje land. Op het eind van de 19e eeuw verscheen de middenstand, die groeide vanuit de huisindustrie, dus zeer kleinschalig. Oorspronkelijk kwamen de kramer of kistjesman, bakker en kruidenier met hun waren langs de deur. De komst van de fiets is voor het platteland een revolutie geweest.

Met de komst van die fiets werd men mobiel. Wie iets nodig had, wachtte niet meer tot de pannelapper of de koopman aan de deur kwam, maar ging naar de handelaar toe. Deze vestigde zich op een centrale plek in het dorp en ging van hieruit allerlei aanverwante artikelen verkopen. Zo zagen we al deze neringdoenden die aan de deur kwamen verdwijnen; voor band, garen of heiboenders ging men naar de dorpswinkel. Een aantal producten bleef men uitventen, melk en groente bijvoorbeeld.

De melkboer

Dorus Gerritsen was zo'n melkboer, die jarenlang in de omgeving van Wilp en Voorst ventte. Als kind was Theodorus astmatisch en toen Teunissen, de melkhandel in Voorst, een knecht zocht, zeiden zijn ouders: "Dat is iets voor jou, mooi werk en altijd in de buitenlucht". Voor f 1,50 per week begon de dertienjarige hier

als melkknecht. Na een half jaar kon hij voor hele dagen (van 6.00 tot 17.00 uur) komen werken. De taken bestonden uit 's morgens in alle vroegte melk (in bussen) halen in Wilp met paard en wagen, de melk in de winkel brengen en de rest uitventen in Voorst en omgeving. Maar ook bussen, litermaten en schenkkannen wassen, waterpompen voor de koeien van Teunissen op de klei en zomers ijs maken. Afval verzamelen en in 't Veen storten was ook een taak voor Dorus.

Op zijn eenentwintigste ging hij werken bij Wijnbergen, melkhandel op het Grote Kerkhof in Deventer. Daar werden de bussen met melk gebracht, die men dan in flessen deed en uitventte met de bakfiets. 's Winters probeerde men de flessen heel te houden door ze af te dekken met dekens. Het werken in de stad vond Dorus maar niets en in 1950 begon hij bij de melkfabriek aan de Molenallee in Wilp.

Eerst werd de melk opgehaald bij de boeren; de melkrijders – veelal zelf boer – moesten inschrijven om een melkriet toegewezen te krijgen. Wie het laagst inschreef mocht een jaar lang de melk op een bepaalde route bij de boerderijen ophalen. Dorus Gerritsen schafte zich een Tempodriewieler aan en ventte daar op zijn route de melk mee uit. Eerst naar huize De Poll, destijds een verzorgingshuis voor oudere mannen, dan de Molenallee, Enkweg en Kneuterstraat, Bussloo, Gietelo naar Voorst tot kleermaker Arends, die in De Beer woonde. Om de week werd Stoter, de banketbakker in Voorst, bevoorrad met slag-

room. De rest van Voorst werd van melk voorzien door Korenblek en Spiegelenberg. De melkboer ging bij de huizen langs om te vragen of er iets nodig was, later zette hij de auto neer en toeterde, waarop de klanten naar de wagen toe kwamen.

Melk was toen zowel in flessen als los verkrijgbaar. Losse melk en karnemelk was goedkoper: de huisvrouwen kwamen met hun kan of pan naar de wagen. Het assortiment bestond verder uit flessen vla, yoghurt en slagroom, van alles maar één soort. Werd er ergens een verjaardag gevierd, dan gaf de melkboer een flesje slagroom en de jarige gaf een borreltje weg.

De driewieler Tempo werd in 1955 vervangen door een open auto van de fabriek. Koeling kenden deze auto's niet en zomers werd de handel afgedekt met een nat wit laken en 's winters met dekens. Later kwam er een kap op de wagen en zelfs zijklenden.

Langzamerhand werd het assortiment uitgebreid met kaas en boter, kruidenierswaren, bier en limonade. Elke morgen laden aan de fabriek in Wilp en 's avonds wat over was daar weer in de koeling plaatsen. Dorus herinnert zich nog, dat er een tijdje vergeefs geprobeerd werd melk in

zakken te verkopen, de voorloper van de pakken melk.

Dorus heeft bij de melkfabriek in Wilp nooit met tegenzin gewerkt al was het keihard werken. Het was leuk met de klanten om te gaan, met op zijn tijd wat gekheid. En je was min of meer eigen baas. Er was geen concurrentie, omdat iedere melkboer zijn eigen wijk had. Je leende zelfs van elkaar. Tegen de komst van de SRV-wagen zag hij erg op. Dat telkens in- en uitladen van zoveel producten was zwaar werk. In 1976 verdween de "echte" melkboer Dorus uit het straatbeeld, al werd en wordt de SRV-man nog meestal melkboer genoemd.

Groenteboer

Aan de Enkweg in Voorst begonnen de ouders van Zwier Schoemaker met het verbouwen van groente en fruit voor de verkoop. Het bouwland liep tot aan 't Veen. Zwier kan zich nog herinneren dat twee kilo aardbeien een kwartje kostte en dan kreeg je de slof gratis. Na de crisisjaren verhuisde de familie naar de Binnenweg en met paard en wagen werd de oogst uitgevent. Samen met zijn zusters hielp Zwier zoals gebruikelijk in die tijd thuis mee. Toen hij zestien werd, zei zijn vader: "Je gaat veertien dagen met mij mee en dan zie je maar dat je zelf de kost verdient." Vader wou wel van alles inkopen onder voorwaarde dat Zwier het zou verkopen. In de oorlog moesten eerst de bonnen opgehaald worden en in Zutphen werd achter de Noorderhaven de groente verdeeld naar dat je bonnen had. Als je dan uit Voorst of andere plaats buiten de stad kwam, had je niet de eerste kwaliteit. De aardappelen

kwamen aan bij de loswal in Terwolde, met paard en wagen werd alles vervoerd. Dat betekende 's winters alles met molton dekens afdekken tegen bevriezing. Later ging hij op de fiets naar de veiling in Zutphen, kocht daar wat hem paste en vrachtrijder Hissink bracht de spullen dan thuis in Voorst à 9 cent vervoerskosten per kist. Het teveel aan handel werd op de groentemarkt verkocht.

Op de deel van de boerderij aan de Binnenweg, waar aan de ene kant het varken en het paard huisden, werd aan de andere kant een schap gemaakt voor de bijproducten, die een steeds grotere rol gingen spelen.

In 1953 kocht de familie Schoemaker de winkel van Gelink, de fietsenmaker aan de Rijksstraatweg. De verdeling van de werkzaamheden was als volgt: ma stond in de winkel, pa was op het land, Zwier deed het venten en de rest van de familie hielp overal mee. Er werd verbouwd en intussen kwam de groothandel ook aan de deur. Toen de veiling in Zutphen gesloten werd, moest er ingekocht worden op de veiling in Twello. Dat was een hele verbetering, want je kon er ook meteen je citrusvruchten kopen.

In 1956 nam Zwier de zaak (alles behalve het land) over van zijn ouders. Hij kocht een auto, waarmee hij twee keer per week om acht uur naar de veiling in Twello ging. Daarvoor was hij al naar Steenenkamer geweest om handel te halen of naar De Graaf in Deventer, die al om zes uur 's morgens open was. Zodoende had je altijd verse handel.

Ook voor de veiling in Twello viel het doek. Vanaf 1987 ging Schoemaker naar de veiling in Bemmelen, die vier keer zo groot

was. Er werden bijvoorbeeld ook bloemen geveild.

De veiling is erg veranderd. Vroeger kwam een kweker met bijvoorbeeld twintig kisten andijvie naar de veiling en elke kweker werd apart geveild. Je wist: van die kweker, da's goed spul en als koper riep je dan alleen het aantal kisten. Nu komen de kisten met duizenden tegelijk. De kleine handel is helemaal verdwenen.

Inmiddels was het winkelassortiment sterk uitgebreid, er kwamen - weliswaar op beperkte schaal - allerlei kruidenierswaren bij, de kruidenier verkocht ook groente nietwaar. Een andere dienst in de winkel was de levering van gesneden groente, al dan niet verwerkt tot rauwkost, niet alleen voor de klanten in de winkel, maar ook voor tal van tehuizen en instellingen, restaurants en supermarkten. In de tijd van Schoemaker sr. gebeurde dat ook al op kleine schaal. De klanten kwamen met hun eigen verbouwde witte kolen om ze te laten snijden voor het maken van zuurkool. Het uitventen van zijn producten was altijd het hoogtepunt van Schoemaker. "Veel heb ik meegemaakt onderweg", vertelt Zwier. Zoals die keer dat de radio mee ging, en de klanten opmerkten: deze week mu-

ziek, volgende week een borrel. Het contact met de klanten langs de weg was altijd heel gezellig.

Het bijzondere is dat zijn opvolger Jan Bruinewoud, die de zaak in 1991 overnam,

Reactie oproep "Juffrouw Jansen"

De familie Harmsen uit Apeldoorn had in een la een schrift vol met oude versjes liggen. Gelegenheidsversjes zijn het voor het grootse gedeelte: voor de verjaardag van vader, voor die van moeder, van grootvader en zelfs van tante. Ook voor de huwelijksfeesten en jubilea van diverse familieleden kon het kind uit dit schrift een toepasselijk versje voordragen.

Ook het in de vorige Kroniek gevraagde vers over Juffrouw Jansen komt uit dit schriftje:

Juffrouw Jansen

Ik ben juffrouw Jansen, ik woon op nummer 4,

een mens wil wel eens praten en daarom ben ik hier.

'k Heb in mijn huis noch kind, noch kraai, geen hond, geen kat, geen papegaai.

Ik voel me zo alleen, zo moederziel alleen.

Ik kwam als heel klein meisje uit een groot gezin,

de ooievaar die vloog bij ons het venster uit en in.

Drie maal een drieling kocht mijn Pa en weldra kwam een tweeling na.

Maar ik kwam heel alleen, zo moederziel alleen.

na een aantal jaren besloot de winkel te sluiten en alleen groente en fruit te verkopen langs de weg vanaf zijn groentekar. En daarbij wordt hij één dag per week geholpen door Zwier, de groenteboer.

Ik groeide op als bakvis, eenzaam was mijn aard,
dat gefleert met jongens, lag niet in mijn aard.

Al mijn zusters trouwden dra, de ene voor, de andere na.

Maar ik bleef heel alleen, zo moederziel alleen.

Ik raad als juffrouw Jansen alle meisjes aan, om toch gauw een vrijer aan de haak te slaan.

Want als je wacht tot een latere keer, dan wil je wel maar gaat het niet meer.

Dan blijf je heel alleen, zo moederziel alleen.

Jaren zijn gevlogen grijzend werd mijn haar,

toevallig werd ik gisteren 82 jaar.

Maar wat mij niet meer aan zou staan, geen ene man kijkt mij meer aan.

Ik voel me zo alleen, zo moederziel alleen

'k Dacht zo bij mezelf, is hier op het ogenblik,

ook misschien een man die zich zo voelt als ik.

Koop dan een bootje voor ons twee, neem mij dan mee, 'k zeg heus geen nee.

Want ik voel me zo alleen, zo moederziel alleen.

Uit de bladen

Met veel zusterverenigingen in de regio heeft de OKV een ruilabonnement. Daardoor ontvangen we elkaars verenigingsbladen. Deze liggen ter inzage in onze werkruimte aan de Stationsstraat. Loop gerust eens een keer binnen om ze in te zien. Een greep uit de laatste oogst:

In *Van 't Erf van Ermelo* staat in nr. 31 een leuk artikel over volkscultuur. De schrijver Ad Sulman vindt dat de bestudering van de cultuur van het dagelijks leven op de Noordwest-Veluwe nog onontgonnen gebied is. Het is ook lastig om van immateriële cultuur zoals feesten, gebruiken, het gedachtegoed bronnen te vinden. Met dat wat Sulman wel kon vinden geeft hij een beeld van geboorte, kermis, markt, het eten en het drinken. Een boeiend onderwerp waarover ook wat betreft Voorst nog niet zoveel over geschreven is. Het artikel 'Statistische beschouwing van den toestand der geringe plattelandsbevolking in 1853' komt uit een niet genoemde publicatie. Het vertelt over de leefomstandigheden van de, voornamelijk arme, mensen op het platteland rond Ermelo.

In *De Marke* van de historische vereniging in Brummen en omgeving schrijft Wietse Venema over het Beekberger Woud. Dit was een van de laatste oude oerbossen, een moerasbos. Eigenlijk gaat het verhaal over de ondergang van het woud. In twee jaar tijd, van 1869 tot 1871, is het bos gekapt en de grond drooggelegd. Uiteindelijk is de autosnelweg de A50 dwars door het gebied heen aangelegd. Hiervoor moesten

door J. Roosenschoon

eeuwenoude boomstronken die er nog stonden verwijderd worden. Natuurmonumenten heeft nieuwe plannen voor het gebied gemaakt. Venema besluit met een korte literatuurlijst.

In *Ons Markenboek* uit Gorssel staat in het oktobernummer het tweede deel van een verhaal van N. Kuik over Ter Hunnepe of Wischboom, een Gelderse landtol bij Deventer. Een goed gedocumenteerd verhaal waarin de geschiedenis van deze tol, met leuke anekdoten, uit de doeken gedaan wordt. Verder in dit nummer een verhaal over Revolutionaire socialistische uit/in Gorssel. C. Roording beschrijft de levens van Willem Frederik Dolleman en Paul de Groot.

Ambt & Heerlijkheid, uit Rheden-Rozendaal, geeft een special uit over het Veerhuis te Rheden met als ondertitel: glorie en ondergang van een markant gebouw. Allerlei aspecten van het veerhuis dat halverwege de 18e eeuw deze functie kreeg komen aan de orde, zoals de plaats van het veer, waterplagen, veerrechten en tolgelden en de eigenaren. Het eind kwam in 1969, toen het huis met een bulldozer domweg de IJssel werd ingeduwd. In het reguliere nummer van september schrijft Pien Lamertse over de parkaanleg van het landgoed Rhederoord. Verschillende ontwerp-tekeningen zijn bewaard gebleven zodat de ontwikkeling van het park en daarmee ook van de tuinhistorie in het algemeen zichtbaar gemaakt kan worden.

**De Oudheidkundige Kring Voorst wenst u
prettige feestdagen en een voorspoeding 2003**

(Molenallee Wilp in 1924, bruggetje over De Fliert.)